

POSTANOWIENIE

21 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 21 marca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa W.S.
przeciwko Bankowi S.A. w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Banku S.A. w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi I Wydział Cywilny
z 12 marca 2024 r., I ACa 2896/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 12 marca 2024 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi w sprawie z powództwa W.S. przeciwko Bankowi S.A. w W. o zapłatę i ustalenie, na skutek apelacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z 11 października 2022 r., I C 541/22, oddalił apelację (pkt 1.), zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 4050 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono do dnia zapłaty (pkt 2.).

Pozwana wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu II instancji, zaskarżając to orzeczenie w całości oraz wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że w sprawie występuje potrzeba wykładni przepisów mających budzić poważne wątpliwości i wywoływać rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zakresie, w jakim odnoszą się one do skutków uznania postanowień umownych za abuzywne i możliwości zastąpienia takich postanowień przepisami dyspozytywnymi.

Powód nie złożył odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwanego banku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wniesiona przez pozwaną nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania koncentruje się wokół problematyki skutków uznania za abuzywne postanowień umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej dotyczących zasad ustalania tego kursu na potrzeby wykonania umowy.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, za abuzywne należy uznać postanowienia przyznające bankowi uprawnienie do jednostronnego ustalania tego kursu (zob. wyroki SN: z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 674/22; z 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22).

Tymczasem, źródłem abuzywności tego rodzaju postanowień jest również, a może przede wszystkim, nierównomierne rozłożenie pomiędzy stronami umowy ryzyka ekonomicznego związanego z ewentualną zmianą kursu waluty obcej. Z tego rodzaju nierównomiernym rozłożeniem ryzyka pomiędzy bankiem a konsumentem mamy do czynienia w niniejszym postępowaniu.

Ryzyko instytucji kredytowej (banku) jest bowiem bardzo ograniczone – to, że może ona uzyskać mniejszy zysk niż ustalony według kursu obowiązującego w dniu zawarcia umowy, jest w znacznej mierze przewidywalne i tylko nadzwyczajne sytuacje związane ze stanem gospodarki (kryzysy walutowe, krach giełdowy, wojna itp.) mogą doprowadzić do nadzwyczajnej zmiany na jego niekorzyść. Natomiast ryzyko konsumenta jest zasadniczo nieograniczone a wpływ na stopień tego ryzyka

mają nie tylko zdarzenia o charakterze nadzwyczajnym, ale również zdarzenia o bardziej przewidywalnym charakterze. Sytuacja konsumenta zależy każdorazowo od wahań „w górę” kursu waluty indeksacji, przy czym umowa kredytu zawarta przez strony nie przewiduje żadnej górnej granicy tego kursu, po której osiągnięciu dalszy jego wzrost nie wpływa już na wysokość świadczeń spełnianych przez konsumenta na rzecz banku. Poprzez wyznaczenie takiej granicy strony umowy dzieliłyby między siebie ryzyko związane ze wzrostem kursu waluty indeksacji. Jest to tym istotniejsze, że umowa kredytu generuje długoterminowy stosunek prawny, w związku z czym znaczny wzrost kursu waluty obcej względem kursu z dnia zawarcia umowy kredytu powoduje, że zostają zaburzone proporcje pomiędzy łączną wysokością rat kapitałowo-odsetkowych spłaconych przez konsumenta a wysokością udostępnionego mu kapitału.

W ten sposób dochodzi do nierównomierności ryzyka, które z uwagi na przewidziany w umowie kredytu mechanizm dla przedsiębiorcy jest istotnie ograniczone, zaś dla konsumenta nieograniczone. Innymi słowy, każdy kurs „w górę” według istniejącego w umowie mechanizmu, a zatem zmiana niekorzystna ekonomicznie dla słabszej strony umowy, jest dla konsumenta wiążący (*ad infinitum*) bez względu na jego wysokość czy okoliczności zmiany i to w nieograniczonym zakresie, na co konsument w żadnym razie nie ma wpływu. Natomiast analogicznego ryzyka *ad infinitum* bank na siebie wobec konsumenta nie przyjmuje. Taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie i to właśnie przesądza o abuzywnym charakterze zawartych w umowie postanowień dotyczących indeksacji (zob. wyrok SN z 16 maja 2024 r., II CSKP 1305/22).

Z kolei w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się, że celem dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. z 1993 r., L 95, s. 29) jest ochrona konsumenta i przywrócenie równowagi pomiędzy stronami poprzez wyłączenie zastosowania warunków uznanych za nieuczciwe przy jednoczesnym zachowaniu, co do zasady, ważności pozostałych warunków umowy (wyroki TSUE: z 23 listopada 2023 r., C-321/22, ECLI:EU:C:2023:911, pkt 91; z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, ECLI:EU:C:2021:341, pkt 72 i przywołane tam orzecznictwo). Chodzi przy tym o zastąpienie formalnej równowagi praw

i obowiązków stron, ustanowionej w umowie, równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron (wyrok TSUE z 15 marca 2012 r., C-453/10, ECLI:EU:C:2012:144, pkt 28 i przywołane tam orzecznictwo).

Zastąpienie wyeliminowanych z umowy postanowień abuzywnych dotyczących zasad ustalania kursu waluty obcej innym sposobem ustalania tego kursu, np. kursem średnim Narodowego Banku Polskiego, co jest postulowane w wielu skargach kasacyjnych wnoszonych przez banki, w tym w skardze wniesionej w niniejszej sprawie, nie doprowadziłoby do wprowadzenia rzeczywistej równowagi pomiędzy bankiem a konsumentem, ponieważ konsument dalej ponosiłby nieograniczone ryzyko związane ze wzrostem kursu waluty obcej. W umowie kredytu w dalszym ciągu nie byłoby bowiem postanowienia limitującego ryzyko ekonomiczne po stronie konsumenta. Zmieniłby się wyłącznie sposób ustalania kursu waluty obcej, co jest niewystarczające do uznania, że pozycja banku i konsumenta stała się równorzędna.

Uzasadniając potrzebę dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c. skarżąca przywołuje orzecznictwo sprzed kilku lat (nawet z 2016 r.), nie dostrzegając, że wskazywane kwestie zostały już rozstrzygnięte w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Istotne znaczenie ma w tym kontekście w szczególności uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, która z chwilą jej podjęcia uzyskała moc zasady prawnej w świetle art. 87 § 1 zd. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 622), i jako taka wiąże inne składy Sądu Najwyższego.

Zgodnie z uchwałą:

1. w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.

2. w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.
3. jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.
4. jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.
5. jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Odpowiedzi sformułowane w punktach pierwszym i drugim uchwały determinują ocenę wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w szczególności w zakresie, w jakim pozwana wskazuje na możliwość utrzymania w mocy umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej po wyeliminowaniu z niej postanowień dotyczących zasad ustalania tego kursu mających charakter abuzywny i zastąpienia ich innym sposobem określenia kursu waluty obcej, np. poprzez odwołanie się do kursu średniego NBP.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

SSN Kamil Zaradkiewicz

[SOP]

[r.g.]